

„Van a cigányok között jó is, rossz is...”

A szüleim almásiak voltak, jól visszaemlékszöm a nagyszülőkre, Picula nagyapámra. Azért mondják nekünk Picula, mert tizenkettőbe-tizenegybe magyar üdö volt itt, s akkor a piculák jártak, aprópénzök, s nagyapám mind mondogatta nagyanyámnak, hogy adj egy piculát, hogy vegyek szivarat.

Kereskedéssel ők foglalkoztak-e?

Nagyapámék nem, ők dolgoztak harmadába a földeken, így-úgy, csináltak tekenyöt, orsót, szórólapátot, kerentát az esztenákra, famunkával foglalkoztak. Mü aztán kinevelködtünk, az öregök maghaltak, nem is tudom, nem emlékszöm mikor...

Itt a faluban milyen cigány családok voltak a régi időkben?

Ezök a Haneszek s a Biszjók az első cigányok. Pecsek Bélák is, s azok a Csonkák, azok is rendös cigányok, csak azok soha nem dógoztak, hát örökké valamivel kupeckedtek, erre-arra. A patakbeliek azok aztán heába kötöztek ide-oda a faluba, ugyes úgy mondják nekik, hogy a patakbeliek. Olyan a viselkedésök, nem rendös cigányok, hazugok, mocskok, csalnak, a kertököt lopják el, nem dolgoznak, nem szerzik be magokat. Nem lesznek azok soha rendösök, bennök van, a vérökbe, a föld veszi ki csak.

Mátyás Mihályék milyen cigányok?

Azok rendös cigányok!

A patakbeliekkal nem is házasodtak össze?

Nem. A patakbeliekkal ezök a müfajtánk nem. Nem. Tudod-e, négy vaj öt féle cigán van! Vannak a házicigányok, a kalányos

cigányok, a restás cigányok, a kolompár cigányok. A restás cigányok s a kolompár cigányok cigányul beszélgetnek. Mü pedig mind magyarul beszélgetünk, én tudok cigányul, egyedül én.

Hol tanulta?

Én Némötországba, mert valami zsombori cigányokkal voltunk, azok is ilyennel keresködtek mind mü, csak üstös cigányok vótak, ezelőtt üstökkel foglalkoztak, ordafőző üstökkel. Osztán kinyilott a szemök s ök is nekifogtak keresködni. Jó eszők volt s ügyes embörök vótak, tisztösségös embörök, csak olyan fiatalok, mind én. Aztán kezdtem tanólni cigányul, de egyet se szólottam nekik, amíg nem értöttem meg, hogy mit beszélnek. Eccer azt mondja egy cigánlegény a leánynak, hogy ne beszélj avval a magyarral, azt mondták nekem: a magyar, beszélj velünk, azt mondja, cigányok vagyunk, az gádzsó, így mondták nekem. Mondom a csórónak aztán, mikor a korcsomába bémentünk, mondtam neki cigányul, miköt mondott a leánynak – hát te tudsz cigányul, bocsáss meg, egyem meg a szüvedöt – így mondta.

Itt a faluban valakik használták-e a cigány nyelvet a családban?

Itt nem Almáson. Itt használták ezelőtt inkább a kalányosok a román nyelvet a családba. De rományul is úgy beszéltek, hogy a molnárszekér jött s mondta Hanesz Mária, hogy mai baiete, vine molnárszekér adu zsáku, így beszéltek, keverték.

Más vidékekről honnan költöztek be ide a faluba cigányok?

Abásfalváról, a Repülők azok abásfalviak vótak, onnan származtak, bár ne jöttek volna soha errefelé a patakbeliek.

A kolompár cigányok mivel foglalkoztak?

A kolompár cigányok, azok belléködtek de Almáson nincsen ebből a fajból, azok egyebet nem csináltak, csak kupecséggel

foglalkoztak, egyik vásárról mentek a másik vásárra. Lovakkal kupeckedtek.

Sa házi cigányok?

Azok inkább mozikáltak.

Ők voltak az első rangban?

Most már nem vótak ők, mert a kalányosok jobban álltak. Például a harmincas évökbe Biszjók nanyámnak s Picula nanyámnak annyi pénzök volt, hogy majdnem a fél falu tartozott nekik. Kölcsön adták a pénzt kamatra. S tudod-e, még mit csináltak? Kapáltak, ósót, tekenyöt csináltak, eladták gabonáétt, s akkor vettek öt-hat malacot, azt felnevelték, eladták, ha el nem tudták adni jó árba, akkor megölték, s a szalonnát nyárba kaszáláskor eladták a magyaroknak, jól megvették. Abból pénz gyült.

Amit készítettek faárut, azt itt adták el vagy más vidéken?

Evitték Dályáraszokba a községekbe. Ége, Derzs. Itt is adtak el sokat, tekenyöt s esztenákra azt a kerentákat. Seprüt keveset köttek, avval nem foglalkoztak, mert keveset adtak érte. A földet harmadába művelték, a nagygazdák adták nekik, mondták, ha ügyesön kapálnak, rendösön dógoznak, jövőbe is odaadják.

Szaporodás van most itt a cigányok között, itt Almáson is. Hát ezelőtt a patakba csak Nyisztor volt s a Jobbikok, ott más nem volt. Jöttek, beköltöztek, innen-onnan, idekötöztek s elszaporodtak úgy, mind a franc! Bár ne jöttek volna ide.

Nem szereti őket?

Én nem! Én most is, mikor a bányába dógoztam, cigány létömré, mikor három hónapja volt, megválasztottak csapatvezetőnek a lövétei magyarok. Akkor szedtem a szakszervezeti pénzt, szedtem a tagsági díjat a pártnak, leszámoltam mind egy lejig, le kellett, nem lehetett hiányozni a pénznek. Muszáj volt, a becsü-

letömöt fenntartottam, nem akartam, hogy elmaradjak a tagsági díjakkal, nem szerettem azt, hogy lemaradjak, adtam le minden hónapba. Nem volt semmi problémám, úgy szerettek engem, hogy csuda. Mérnök, mindenféle szerettek mindörökké.

Előfordult cigány–magyar házasság is, ezt hogy fogadták?

Hát például ez a Tódor Miska elvette Rózsikát, jól fogadtuk, nem volt semmi probléma. Ha a fehérség szereti, együtt akarnak élni, az isten segélje őket. Egy esszejövetel volt, úgy neztük, mintha ő is közülünk lett volna. Béla bácsinak a leányai egytől-egyig mind magyarhoz mentek odaki. Egy testvéröm van Udvarhelyt, annak is a leánya magyarhoz ment férhez. Nem volt nézeteltérés soha. Ha eccer bévegyül közüünk, akkor azt úgy kell vegyük, mind családtagot.

Igen fiam, mert ugye, hosszú szoknyájárnak, a viselkedésük is más, ők az ők szokásukat nem hagyják el. Avval a kiejtésökkel s a viselkedésükkel különböznek, de mű úgy járunk, mind a magyar embörök. Mondom, hogy az én onokám, Edit, nem is akar arról hallani, hogy ő cigány, nem akarja elismerni, hogy ő cigány, nem is barátkozik a cigányokkal egyáltalán. Nem olyan menésök van a restás cigányoknak, mind a más cigányoknak, valahogy olyan sebősebb, egy olyan...

Sebősebb s apróbb a lépésök. S ha vereködni akar, egy-egy másabb mozdulatja van, mind egy más embörnek. Én megüsmöröm akárhol, akárhogy ötöznek...

Még uriembörbe is megüsmöröm, hogy cigány, akárhogy ki van ötözve, tisztviselő mondjuk, ugyes megüsmöröm...

Van, akit nem lehet megüsmerni, de ezt a restás cigányokat meg lehet. De van olyan cigány, akit nem lehet felismerni. Például a leánka, a miénk, Udvarhelyt iskolába van, bentlakó volt, hétfőn ment, szombaton hazajött. Van a cigányok között jó is, rossz is, s nem csak a cigán, hát a magyar embörök között is. És ha látok valahol egy hitvánkodó cigánt, nekem pont mind egy magyar

embörnek, nem jő jól, mert nem jól viselkedik. Én pont olyan ellensége vagyok, ha látom, hogy nem úgy viselkedik, ahogy kell viselkedni. S cigánba sok van ilyen szemtelen, nem hagyom én arra, hogy magyar embörök mondják meg, de van olyan is sok, hogy jobban viselkedik, mind egy magyar embör.

